

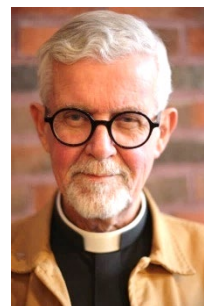
BIBELSTUDIUM inför 2024 febr 11

Domkyrkopastoratet (publiceras på nätet)

Dessa bibelstudier, samt en del andra texter om gudstjänstliv och kyrkopraxis, kommer att finnas tillgängliga över Domkyrkopastoratets hemsida och min Facebook-sida; sök på "Aktiv Liturgi"

Läs mer på respektive hemsida om tider fört högmässa och församlingens söndagsfirande.

Fastetiden innebär en möjlighet till fördjupad reflexion och uppmuntrar till tid för bön, bibelläsning, andaktsliv och bot.

/ Björn Bäckersten

FASTLAGSSÖNDAGEN

QUINQUAGESIMA

Liturgiskt

Själva Fastlagssöndagen har ett par "problem" att hantera. Tilläggsnamnet, *Quinquagesima*, betyder "den 50:de dagen före påsk" – vilket det är, sådär på ett ungefär. Liksom söndagarna *Septuagesima* (70:de) och *Sexagesima* (60:de)¹ är det bara ett ungefärligt mått av tiden som är kvar till påskfirandet.

Söndagen är faktiskt en del av fastlagen vilket hörs på namnet. Den tillhör för-fasto-tiden som förbereder oss inför fastan, men fastetiden har egentligen inte ännu inletts.

Det som lite krånglar till det är att Svensk tradition under ett par, tre, århundraden (då Askonsdagen aldrig firades) så starkt förknippar Fastlagssöndag med att fastan börjar. Man föreskrev violett liturgisk färg, att fastetidens musik anvisades, man skulle använda Faste-litanian (Psb 700:1) som kyrkobön, Lutherhjälpens sparbössor för insamlingskampanjen delades ut, osv.

Under den mer moderna liturgiska medvetenhetens tid, då Askonsdagen började anges i almanackor och framför allt gavs egna texter i Evangelieboken, har man allt mer förstått Fastlagssöndagens egentliga position i fast-lags-firandet.

Detta är alltså den tid då vi firar karneval. Kanske inte med parader och utomhusfester pga klimatet. Men man kunde gott festa lite extra på god mat och inte minst **Semlor** för att sedan dra ned på lite av varje under fastetiden före Påsk.

¹ Sexagesima bortföll 2024 till förmån för Kyndelmässodagen.

Karnevaler (mest känd den i Rio, Brasilien) är folkliga festivaler med mat och dans, lössläppta fastlagsfiranden. Sedan gå vi in i fastan med ett mer allvarligt anslag. Ordet *Karne-val* kommer av medeltidslatinet *carne-levale* som ungefär betyder "farväl till köttet"; kanske både i den bokstavliga ("hej då, till att äta kött under fastan"), men också i mer bildlik mening ("nu vänder vi oss snart bort från det köttsliga").

Inom kyrkosamfunden i världen är Svenska kyrkan en av de få som ännu firar **förfastan** med särskilda söndagar. De flesta andra kallar denna del av kyrkoåret för tiden efter trettendedag jul eller firat som olika numrerade "söndagar under året" - och så görs fram till Askonsdagen.

Hur hanterar vi då detta? Ett förslag, för att ge både en "ton" av fasta men likväl invänta den *egentliga* fastetidens början:

- låt fastetidens violetta/blå **liturgiska färg** prägla *söndagen* men inte vardagarna i veckan (=grönt);
- allra trevligast om man råkar ha olika faste-präglade mässkläder; då kan man ha en (enklare) uppsättning för Adventstid och förfastotid och en annan till egentliga fastan;
- använd **mässmusik**:
 - som om det vore en allmän tid under året,
 - eller (mindre lyckligt) eventuellt kan man behålla julseriens musik,²
 - eller påbörja fastetidens musikserie, men sjung likväl Gloria och Halleluja i mässan (vilket i fortsättningen utgår under egentliga fastetiden).

Läsningar: Första årgångens texter.

Liturgisk färg:

- Violet (el mörkblå) – om man låter fastetiden föregripas något.
- Grön – om man vill markera att den egentliga fastan ännu inte börjat.
- *Vardagarna* (= måndagen och tisdagen) bör dock ha grön liturgisk färg i väntan på askonsdagen.

FÖRSTA LÄSNINGEN ur Jesaja 52:13-15

En av texterna med "tjänare-tema" som vi känner igen som starkt kopplade till Kristus och hans lidande.

Textavsnittet utgör inledningen till det längre avsnitt ur Jesaja 53 som är läsning på Långfredagen och som hos profeten introduceras med dagens textavsnitt. [OBS att vers- och kapitelindelning är en medeltida konstruktion för att lättare hitta i bibeltexterna; i Jesaja bok finns inte denna indelning från början – allt skrivs i löpande text.] Här införs nu "Tjänare-temat" som en (lite annorlunda) bild

² Det som talar **till förmån** detta är att under för-fasto-tiden infaller Kyndelsmässodagen som präglas av Jultidens musik.

för att beskriva den kommande Messias; inte med ståt, präkt eller framgång på den offentliga scenen, utan dom den som lider och offerar sig: detta har man inte hört om eller tidigare förstått (v 15).

PSALTAREN, psalmen 86:5-11

Guds agerande med: förlåtelse och kärlek, bönhörelse och underverk står som tema för psalmen. Så också lovprisningen över Guds storhet.

Liturgiskt känner vi igen v 6 i böneomkvädet: "Herre hör vår bön – och låt vårt rop komma inför dig".

V 8-9 understryker Guds ställning inför **hela** världen, inför **alla** folk, inte bara det utkorade förbundsfolket.

Avslutningsversen hör vi också i S:ta Birgittas bön om vägledning: "Visa mig Herre din bön, och gör mig villig att vandra den".

EPISTELTEXT från 1 Korintierbrevet 13:1-13

På flera sätt är texten en fortsättning på kap 12. I v 12:31 säger aposteln: "Och då skall jag visa er en väg som är överlägsen alla andra". Sedan³ kommer kap 13! Den välkända texten som kallas "Kärlekens lov" utgör dagens Epistel. Mest välkända är slutorden om det som består: Tro, Hopp och Kärlek.

Att S:t Paulus kallar spegelbilden (som i våra dagar är glasklar och skarp) för *suddig* hör samman med antikens speglar som vanligen var, mer eller mindre välpolerade metallskivor – som bara kunde ge en lätt diffus återglans av verkligheten. När vi "ser Gud" i samvetet, naturen, lagbuden, osv; ja till och med när vi möter honom i Bibelns ord ser vi dock endast en oklar återgivning (fastän tillräckligt tydlig för att kunna **tro**, då det vi läser är sant och kan tas emot) i jämförelse med hur skådandet skall bli i himmelen.

Textens placering såhär strax innan fastetidens början poängterar hur Gud älskar världen (Joh 3:16) och därför sänder sin Son för att frälsa den genom sin offerdöd och sin seger över döden. **Han** "...har kärlek..." och därför är hans offer verkningsfullt (v 3).

En eftertänksam övning skulle kunna vara att läsa texten och byta ut ordet "kärlek" mot namnet "Kristus".

³ Jfr det som skrevs i texten ovan om vers- och kapitelindelning. Inte heller nya testamentets skrifter var indelade så i originaltexten.

EVANGELIUM enligt S:t Lukas 18:31-43

Evangeliet har två olika delar.

Den första delen av texten anger anslaget inför den kommande fastetiden: Jesus går nu upp till Jerusalem för att lida och dö – och uppstå på tredje dagen. Vid (minst) tre tillfällen ger Jesus denna undervisning till de sina. Delvis förstår dom – delvis förblir detta svårbegripligt (särskilt saken om Uppståndelsen) till dess att man är mitt uppe i händelserna och erfar det som sker. Så också ofta för oss både i stort och smått. Först när det hänt/händer förstår vi sammanhanget. Vi behöver få upp ögonen för Guds mening med sitt handlande i frälsningshistorien.

Sedan följer berättelsen om hur Jesus öppnar ögonen för en blid som sitter utmed vägen till Jeriko. Kristi närvaro gör under. Tron öppnar ögonen. Och så är det inte minst i *överförd* mening. Tron öppnar våra inre ögon som blockeras, förmörkas, av vår synd och bortvändhet från Gud. Och vi kan lovprisa Gud (v 43).

Under den kommande veckan:

Man kan notera följande minnesdagar under den vecka som inleds med söndagen:

13/2 Fettisdagen är ingen kyrklig minnesdag – men en folklig fest som gott kan anknytas till i församlingslivet.

14/2 Askonsdagen inleder fastan; 40 dagar före påsk. Aska från brända palmlblad från föregående Palmsöndag strös över huvudet nu i Coronatider. Ett kors kan annars tecknas i pannan. Utdelandet sker, som regel, i samband med mässa. Violet eller Grå skrud.

[14/2 Valentin präst i Rom som givit upphov till legenden om hur han från fängelset förmedlade kärleksbrev mellan fångvaktarens dotter och en av de fängslade. Senare vigde han de båda i fängelset, och fick plikta med sitt liv. Firas numera vanligtvis inte som helgondag – men desto mer som (kommersiellt präglad) Alla Hjärtans dag.

Minnesdagen bortfaller i år till förmån för Askonsdagen.]

15/2 Sigfrid av Växjö, missionsbiskop från England, 1000-talets första del. Verksam i Västergötland (S:t Sigfrids plan och källa nära Örgryte gamla kyrka) och framför allt i Småland. Döpte Olof Skötkonung i Husaby källa. Hans systersöner (Unaman, Sunaman och Vinaman), som varit följeslagare under missionsresorna, mördades; de avbildas (tre huvuden) ofta som en del av Sigfrids bildframställning. Han är begravd i Växjö domkyrka.